

Llibre I, Títol XI: De les adopcions¹ De adoptionibus

No només els fills naturals, com hem dit, estan sota la nostra potestat, sinó també els que adoptem².

Instituta, 1, 11, pr³

L'adopció⁴ es realitza de dues maneres: o per rescripte del príncep, o per autoritat del magistrat. Per autoritat de l'Emperador adoptem als que són amos de si mateixos (*sui iurus*); aquesta espècie d'adopció s'anomena adrogació⁵. Per autoritat del magistrat adoptem als que estan sota la potestat dels seus ascendents, tant si és troben en el primer grau dels descendents, com ho estan el fill i la filla; així com en el grau inferior, com ho són els néts i besnéts.

Instituta, 1, 11, 1⁶

Però avui en dia, segons una constitució nostra⁷, quan un pare de família dona en adopció el seu fill a una persona estrangera⁸, aquest no perd de cap manera els seus drets de potestat natural, ni es transfereix res al pare adoptiu, com tampoc entra sota la seva potestat⁹; si bé se li ha concedit per nosaltres el dret de successió abintestat¹⁰. Ara bé, si el pare natural hagués donat el seu fill en adopció, no a un estrany, sinó a l'avi matern del seu fill, o també si el mateix pare natural trobant-se emancipat, el donés a l'avi patern, o d'una manera semblant al besavi patern o matern¹¹; en aquest cas, com que coincideixen en una mateixa persona els drets naturals i els de l'adopció, es manté íntegre el dret del

¹ Digest 1.7 De les adopcions i emancipacions i d'altres maneres per les quals es dissolt la potestat i Codi .8.47.0. *De adoptionibus*.

² Adopció és l'acte pel qual el fill passa de la potestat paterna d'una persona a una altra, mitjançant l'autorització del magistrat. D'acord amb la concepció del domini quirítari del pare sobre els descendents, antigament l'adopció s'establia mitjançant la venda per a la transmissió de la potestat i així la dissolució dels vincles amb el pare natural. Justinià va simplificar les fórmules de l'adopció, essent suficient la redacció d'una acta davant el magistrat en presència dels pares natural i adoptiu, i el fill per tal de fer constar la oposició d'aquest darrer (Codi 8, 48, 11).

³ Reprodueix a Gai 1, 97 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar.

⁴ A diferència de les núpcies a l'origen era un acte públic, indissociable a l'ordre polític doncs requeria l'aprovació de les cúries, i els Emperadors reemplaçaren l'autorització segons la verificació de determinats requisits (segons Digest 1, 7, 15, 2 i 3) amb un cert paral·lelisme amb el testament per la concepció de perpetuació de la família; si bé aquesta aprovació s'anà espiritualitzant.

⁵ L'adopció és un terme genèric que diferencia l'adrogació que tenia lloc sobre els pares de família *sui iuris*, i l'adopció la que s'aplicava als fills *alieni iuris*, amb formes i efectes distints. La paraula *adrogació* prové de la *rogació* al poble.

⁶ Gai 1, 98-99 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar.

Digest 1, 7 De les adopcions i emancipacions i altres maneres per les què es dissolt la potestat 2, pr. (Gai)

⁷ Codi 8, 48, 10

⁸ Fins a Justinià l'adopció produïa els mateixos efectes, dividint-se en dues classes: quan s'adoptava un ascendent donava una adopció perfecta, o a un estrany que originava una d'imperfecta; segons s'explica en aquest paràgraf.

⁹ En el seu origen l'adopció tenia per finalitat introduir una persona en una família, i d'aquesta manera perdia els drets d'agnació de la família natural. Prenia el nom de l'adoptant, conservant tan sols de l'antiga casa el nom transformat en adjectiu per la terminació *-ianus*, així Cesar Octavianus, Scipio Aemilianus. Diu Ciceró (Pro dom. 13, 35) que l'adopció comportava el dret a succeir en el nom, en els béns i en els déus domèstics.

¹⁰ Concessió que pretenia evitar que en cas d'assolida l'emancipació, l'adoptat podia veure's privat de la successió d'ambdues famílies. Codi 8, 48, 10, 4, i en relació Instituta 3, 1, 10.

¹¹ Aquest tipus d'adopció constituïen una manera d'entrar en la potestat de l'avi (Digest 1, 7, 12, pr. Ulpià).

pare adoptiu¹², quedant units pel vincle natural i lligats pel legal de l'adopció, de manera que l'adoptat resta en la família sota la potestat d'aquest mateix pare adoptiu.
Instituta, 1, 11, 2

Per ésser adrogat un impúber¹³ per rescripte del príncep, tan sols es permet l'adrogació un cop coneguda la causa, i després d'esbrinar si aquesta és honesta i avantatjosa per al menor¹⁴; i amb quines condicions es fa, això és si l'adrogador dóna garantia¹⁵ davant d'una persona pública, és a dir d'un tabulari¹⁶, que si el menor morís durant la pubertat, haurà de restituir els seus béns a aquells que l'haurien succeït si l'adopció no s'hagués fet¹⁷. A més, l'adrogador no pot emancipar a l'adrogat, sinó és amb coneixement de causa i fossin dignes de l'emancipació, en quin cas ha de tornar-li els seus béns. Però si al morir el pare el desheretés, o en vida l'hagués emancipat sense justa causa, està obligat a deixar-li la quarta part¹⁸ dels seus propis béns, el que cal entendre endemés dels que l'adrogat transferí al pare adoptiu, i de tot el que adquirí per a ell després de l'adopció.

Instituta, 1, 11, 3¹⁹

S'ha establert que cap menor d'edat pugui adoptar a qui sigui més gran; doncs l'adopció imita la naturalesa i fóra antinatural que el fill fos major que el seu pare. Així doncs, aquell que pren un fill per l'adrogació o l'adopció, ha de sobrepassar-li l'edat en una pubertat completa²⁰, o sigui 18 anys.

Instituta, 1, 11, 4²¹

Tanmateix és lícit adoptar a algú en qualitat de nét o néta²², besnét o besnéta, o en un altre grau²³, encara que l'adoptant no tingui fills²⁴.

Instituta, 1, 11, 5

¹² La major consideració de la pròpia descendència va determinar a Justinià a conservar els efectes de l'antiga adopció perfecta, i va entendre perillosa respecte persones estranyes (Codi 8, 48, 10).

¹³ Antigament l'adrogació es reservava als *sui iuris*, i Justinià l'estén a les dones i homes sota la potestat d'altres (i per tant també els impúbers), segons es desprèn del Digest 1, 7, 21 que s'atribueix a Gai, si bé aquest manté una plantejament contrari segons 1, 101 i 102 de la seva Instituta, divergència que respon a una interpolació de Tribonià.

¹⁴ Es requeria el consentiment dels parents més propers de l'adrogat segons Codi 8, 48, 2; i del tutor segons Codi 5, 49, 5.

¹⁵ Es feia mitjançant fiadors.

¹⁶ Eren les persones encarregades a cada ciutat de portar els registres públics *tabulae* en relació a determinades obligacions civils (similars als actuals notaris). Sobre els *tabularii* Codi 7, 9, 3 i Digest 46, 6 De la caució d'integritat del patrimoni del pupíl o del menor, 5 Ulpià i Codi 10, 69, 3 i 10, 71, 3.

¹⁷ Fonamentalment la intenció és que l'adoptat amb d'adrogació no perdés els seus béns., d'acord amb l'aportació que en feia en seguiment de les regles de la patria potestat, i per aquest motiu s'estableix l'obligació de restituir els béns a la família natural. (Digest 1, 7, 32 i 33).

¹⁸ Anomenada quarta de l'emperador Pius, es referia a una quarta part de tots els béns i no tan sols en referents a la legítima.

¹⁹ Gai 1, 101 i 102 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la patria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar i Codi 8, 48, 2

²⁰ S'estableix diferència respecte la pubertat natural dels 14 anys, associant la plena pubertat a la facultat per tenir descendència, doncs als 18 anys. No es limitava l'edat de l'adoptant, si bé es limitava als majors de 70 anys segons Digest 1, 7, 15 (Ulpià).

²¹ Gai 1, 106 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la patria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar i Digest 1, 7 De les adopcions i emancipacions i altres maneres per les què es dissolt la potestat, 40, 1 Modestí.

²² Per l'adopció d'un nét s'exigeix que l'adoptant sigui més gran que l'adoptat en dues vegades la pubertat.

²³ La importància de la distinció en el grau de parentiu s'evidencia respecte les prohibicions de matrimoni, tutela i successió.

²⁴ Com excepció del principi que l'adopció imita la naturalesa.

Igualment pot adoptar-se com a nét un fill d'altri; i al nét d'altri com a fill.
Instituta, 1, 11, 6.

Però si algú adoptés a altri per nét, com nascut d'un fill ja adoptat, o d'un fill natural que tingui sota la seva potestat²⁵, en aquest cas ha de consentir-hi el fill, per tal de no tenir contra la seva voluntat un hereu seu²⁶. Però, si al contrari, l'avi dóna en adopció el seu nét, no és necessari el consentiment del fill.
Instituta, 1, 11, 7²⁷

En molts casos el que ha estat adoptat o adrogat s'equipara amb el que ha nascut de legítim matrimoni²⁸. Així, si algú hagués adoptat per rescripte de l'emperador, o davant del pretor o del president de la província, a algú que no fos estrany, pot donar-lo en adopció a un altre²⁹.
Instituta, 1, 11, 8³⁰

Ambdues formes d'adopció tenen en comú, que poden adoptar aquells que, com els impotents, no poden engendrar; però no així els castrats.
Instituta, 1, 11, 9³¹

Tampoc les dones poden adoptar, perquè ni tan sols tenen sota la seva potestat els seus propis fills naturals³²; si bé per mercè de l'emperador se'ls ha concedit³³ poder adoptar, per tal consolar-se de la pena per la pèrdua dels seus fills.
Instituta, 1, 11, 10³⁴

Es propi de l'adopció feta per rescripte, que si aquell que té fills sota la seva potestat es dóna en adrogació, no tan sols ell mateix queda sotmès a la potestat de l'adrogador, sinó també els seus fills en concepte de néts adoptius. Per aquest motiu l'emperador August no adoptà a Tiberi fins que al seu torn aquest adoptà a Germànic, per tal que immediatament després de feta aquesta adopció, comencés Germànic a ésser nét d'August.
Instituta, 1, 11, 11³⁵

²⁵ *Incertus natus* sense pare esdevenia membre de la família, o *quasi ex filio* designant-li un pare. La diferència d'aquestes dues adopcions suposava que en la primera mort l'adoptant deixava l'adoptat lliure de la pàtria potestat i hereu seu; en la segona es produïa una adopció doble.

²⁶ Efecte de la doble adopció.

²⁷ Digest 23, 2 De la ritualitat de les noces, 16, 1 (Paule)

²⁸ L'adoptat entrava en la potestat de l'adoptant, es feia agnat dels membres de la família i també agnat pels vincles de parentiu en general (Digest 1,7 De les adopcions i emancipacions i altres maneres per les què es dissolt la potestat, 43 Paule).

²⁹ L'adopció no era indissoluble, doncs es posava fi a la mateixa mitjançant emancipació o donant-lo en adopció a altri que no fos estrany, segons Digest 1, 7, 13, pr. (Papinià), i no es podia tornar a constituir entre les mateixes persones segons Digest 1, 7, 37 (Paule).

³⁰ Gai 1, 105 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar.

³¹ Reprodueix a Gai 1, 103 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar.

Digest 1, 7 De les adopcions i emancipacions i altres maneres per les què es dissolt la potestat 2, 1 (Gai) i Digest 23, 3 Del dret relatiu als dots, 39, 1 (Ulpià)

³² Cal recordar que les dones *sui iuris* eren principi i fi de la família. Aquesta prohibició, pròpia del dret romà clàssic no sembla massa coherent amb l'adopció imperfecta introduïa per Justinià.

³³ Codi 8, 48, 5.

³⁴ Reprodueix a Gai 1, 104 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar. Codi 8, 48, 5.

³⁵ Gai 1, 107 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat: i que hem procreat que hem adoptat, maneres d'adoptar.

Diuen els antics, segons es troba encertadament escrit per Cató, que si els esclaus fossin adoptats pel seu propietari³⁶, puguin per aquesta causa quedar lliures. Per la qual cosa, assabentats nosaltres, hem establert en una constitució³⁷ nostra, que sigui lliure l'esclau a qui el seu propietari li hagi donat públicament el nom de fill, encara que això no li sigui suficient per a adquirir els drets de fill.
Instituta, 1, 11, 12³⁸

Digest 1, 7 De les adopcions i emancipacions i altres maneres per les què es dissolt la potestat 2, 2 (Gai)

³⁶ Tan sols es permetia l'adopció dels esclaus als patrons, per tal de no perjudicar els seus, segons Digest 1, 7, 15, 3 (Ulpia).

³⁷ Codi 7, 6

³⁸ Codi 7, 6, 10